

Het Woord van de Gerechtigheid

Nummer 202, juli, augustus 2026

“Want ieder die nog van melk leeft, is onervaren in het woord van de gerechtigheid (St. vert.): hij is nog een kind” (Hebr. 5:13). Het “woord van de gerechtigheid” staat in contrast tot “de eerste beginselen van de uitspraken van God” (Hebr. 5:12). Het “woord van de gerechtigheid” duidt daarom op diepere waarheden waarin God handelt op basis van Zijn gerechtigheid met ons.

Het Woord van de Gerechtigheid wil een bijdrage leveren om christenen vertrouwd te maken met de “vaste spijs” (Hebr. 5:14) van het woord van God om geestelijke volwassenheid mogelijk te maken. Bijbelse waarheden die nauwelijks worden onderwezen en van cruciaal belang zijn om “het einddoel van het geloof” (1 Petr. 1:9) te bereiken, zullen in het bijzonder onderwerp van aandacht zijn.

Het Woord van de Gerechtigheid wordt geredigeerd door Roel Velema
 e-mail: rjvelema@gmail.com
 weblog: <http://velemaweb.nl>

Alle Schriftgedeelten zijn uit de Herziene Statenvertaling (HSV), tenzij anders vermeld.

De kerkvaders (2)

Ignatius van Antiochië

Ignatius leefde van 35/50 tot 98/117 AD. We weten weinig van hem. Hij was een discipel van de apostel Johannes. Zijn naam betekent “vurige”.

Rond het jaar 70 werd Ignatius aangesteld als bisschop in Antiochië. De oude ruïnestad Antiochië ligt bij het huidige Antakya in Turkije, dicht bij de grens van Syrië.

Ignatius had een sterk geloof, gezien de vervolging die op een dag in Antiochië kwam. Hij weigerde zijn Heer te verloochenen en werd ter dood veroordeeld in Rome. Ignatius schreef zes brieven aan gemeenten gedurende zijn reis naar Rome en één brief aan Polycarpus in Smyrna.

De naam *Ignatius* is verbonden met het Engelse woord *ignition*, dat we kennen als een raket wordt ontstoken. Ignatius was zo'n raket die langs zeven gemeenten scheerde op weg naar Rome.

De kerkvader Eusebius heeft de reis van Ignatius beschreven. Op allerlei plaatsen kreeg Ignatius bezoek van afgevaardigden van christelijke gemeenten. In Smyrna ontmoette hij Polycarpus en kreeg hij bezoek van een afvaardiging uit de gemeente van Efeze. Dit gezelschap bestond uit Onesimus, de bisschop van Efeze, een diaken genaamd Burrus, en nog drie anderen: Crocus, Euplus en Fronto.

De brieven die Ignatius tijdens zijn reis aan verschillende gemeenten schreef, vormen een rijke bron aan informatie over de vroegchristelijke kerk. De brieven zijn soms leerstellig en soms troostend en bemoedigend van aard.

De brieven aan zeven gemeenten (met enige inhoudelijke opmerkingen) citaten waren:

1. De brief aan de Efeziërs

- Thema is "eenheid"
- In Rome tegen de wilde beesten te mogen vechten
- U behoort naar de wil van de bisschop te leven
- De bisschop als de Heer moet beschouwen
- God is in het vlees gekomen
- Wie leeft naar het vlees, kan niet naar de Geest doen
- **Wat u echter naar het vlees doet, is geestelijk, want u doet alles in Christus Jezus.**

2. De brief aan de Magnesiërs

- Magnesia aan de rivier Majander
- Zoals de Heer zonder de Vader niets deed, omdat Hij met Hem verenigd was ...
- ... zo moeten ook jullie niets doen zonder de bisschop en de oudsten (vgl. Hebr. 13:17).
- Het is misplaatst te spreken van Jezus Christus en als Jood te leven
- Voor bisschop als voornaamste oudste respect hebben

3. De brief aan de Tralliërs

- Geschreven vanuit Smyrna
- Onderwerpt u aan de bisschop en oudsten als aan Jezus Christus, ook vanwege dwaalleringen
- Buiten is geen gemeente mogelijk
- Sluit uw oren als iemand tot u spreekt zonder Jezus Christus te noemen

4. De brief aan de Romeinen

- Ik ben tarwe van God en door de tanden van de dieren gemalen tot brood van Christus
- Mooier te sterven voor Christus dan te heersen over de uiteinden van de aarde
- “Alles wat we me winst was, heb ik om Christus wil schade geacht.”

5. De brief aan de Philadelphiërs

- Als iemand u een uitleg geeft die neerkomt op Joodse opvattingen, luistert dan niet naar hem
- Op Hem hopen met **lichaam, ziel, geest**, geloof, liefde en eensgezindheid
- “En moge de God van de vrede Zelf u geheel en al heiligen, en mogen uw geheel oprechte **geest, de ziel en het lichaam** onberispelijk bewaard worden bij de komst van onze Heere Jezus Christus” (1 Thess. 5:23).

6. De brief aan de Smyrnaeërs

- Waar de bisschop verschijnt, daar moet het volk zijn. Net zoals waar Christus is, is de katholieke kerk (niet RK-kerk!)
- Onder vuur van Docetisme
- Bisschop is de beste bescherming

7. De brief aan Polycarpus

- Polycarpus was de bisschop van Smyrna
- Leerling geweest van de apostel Johannes
- Draag allen op handen zoals de Heer dat met u doet. Verdraag allen in liefde, zoals u nu al doet (...). Als u slechts houdt van de goede leerlingen, dan verdient u geen dank. Zoek ieder persoonlijk op. Minacht slaven en slavinnen niet.
- Rechtvaardig uw positie met alle zorgvuldigheid naar lichaam en geest.
- U bent lichamelijk en geestelijk
- Vraag of het onzichtbare in uw geopenbaard wordt

De zeven brieven maken deel uit van de *Apostolische Vaders* en zijn zeer de moeite waard om te lezen.

We onderscheiden drie hoofdthema's in zijn brieven:

1. De eenheid van de gemeenten door middel van de bisschoppen

In zijn brief aan de Smyrnaeërs schrijft Ignatius:

“Leeft allen in navolging van de bisschop, zoals Jezus Christus de Vader volgde. Doet dit ook ten opzichte van het college van oudsten, zoals het tegenover de apostelen betaamt. Hebt eerbied voor de diakenen zoals u dat hebt voor het gebod van God. Laat niemand, wat kerkelijke zaken aangaat, iets doen buiten de bisschop om. Slechts die viering van de eucharistie is betrouwbaar te beschouwen die onder leiding van de bisschop of degenen die hij dit toevertrouwt, plaats vindt. Waar de bisschop verschijnt, daar moet het volk zijn. Net zoals waar Christus is de katholieke (algemene) leer aanwezig is. Zonder bisschop is het niet geoorloofd te dopen of een liefdemaal te vieren. Wat hem goed dunkt, is ook welgevallig aan God. Zo is alles zeker en betrouwbaar.”

Ignatius gelooft rotsvast dat de eenheid in de gemeente zich centreert rond de bisschop. Hij bevestigt en beklemtoont wat we al in de brief van Clemens zagen, dat er een vroege uitdrukking van episcopalisme was in de kerk. Episcopalisme kenmerkt zich door een formeel sterk hiërarchische gezagsstructuur met (aarts)bisschoppen aan het hoofd. De rooms-katholieke kerk is bij uitstek een episcopaalse kerk.

Opmerkelijk is dat zonder de bisschop geen liefdemaal wordt gehouden. De Griekse tekst voor een *“liefdemaal te vieren”* is letterlijk: *“te maken agape-liefde”*, wat ook te vertalen is dat zonder de bisschop men geen seksuele liefde mag bedrijven.

De kerkgeschiedenis zal nooit helemaal los komen van de hiërarchische gezagsstructuur, maar voortdurend zien we groepen die deze structuur willen doorbreken, zoals in de latere geschiedenis bij de rijk gezegende bewegingen van het Pietisme en de Plymouth Brethren (Vergadering van Gelovigen).

2. Valse leer

Ignatius bestrijdt in zijn brieven drie vormen van valse leer, het Docetisme, Marcionisme en Judaïsme.

(1) Het Docetisme

Het woord ‘docetisme’ is afgeleid van het Griekse woord ‘dokeoo’ dat ‘schijnen’ of ‘lijken’ betekent. Docetisme is de leer dat het lichaam van Christus niet werkelijk was, maar een verschijning van een hemelse substantie. Het lijden van de Heer was daarom niet meer dan een schijnbaar lijden. Hierover schijft Ignatius:

"... volledig overtuigd met betrekking tot onze Heer dat Hij werkelijk uit de familie van David is wat betreft zijn menselijke afkomst, en Zoon van God met betrekking tot de goddelijke wil en macht, waarachtig geboren uit een maagd, gedoopt en waarachtig in het vlees voor ons vastgenageld onder Pontius Pilatus. ... Hij leed werkelijk, net zo goed als Hij zichzelf werkelijk opwekte – niet zoals sommige ongelovigen zeggen, dat Hij alleen in schijn leed. ... Ik weet en geloof dat hij in het vlees was, zelfs na de opstanding, en toen Hij bij Petrus en die met hem waren kwam, zei Hij: "Houdt me vast, voel me en zie dat ik geen ontlichaamde demon ben". Onmiddellijk raakten ze Hem aan en ze geloofden, nauw verbonden aan zijn vlees en bloed. Om deze reden minachtten ze de dood. ... En na zijn opstanding at en dronk Hij met hen als iemand die bestaat uit vlees, hoewel hij geestelijk met de Vader verenigd was. .. Bidt voor hen, dat ze zich op de een of andere manier bekeren, hoe moeilijk dat ook [voor ze] is. Want als deze dingen door onze Heer werden gedaan in schijn alleen, dan ben ik alleen in schijn in ketenen. Waarom heb ik mezelf dan aan de dood overgegeven, aan het vuur, het zwaard, aan dieren? Hoe dan ook, 'dichtbij het zwaard' betekent 'dichtbij God'; omringd 'met de dieren' betekent dat ik omringd ben 'met God'. Een ieder die niet erkent [dat hij bekleed was met vlees] is zelf in een lijk gekleed.... Ze geloven niet in het bloed van Christus. ... Ze onthouden zich van de Eucharistie en gebed omdat ze weigeren te erkennen dat de Eucharistie het vlees is van onze redder, Jezus Christus" (De brief aan de Smyrnaeërs 1:1-2; 2:1-6:2).

(2) Het Marcionisme

Marcion (ong. 85-160 AD) was een welvarende zakenman, een reder, uit Sinope aan de Zwarte Zee. Marcion herontdekte Paulus en begreep dat het evangelie ons bevrijdt van de veroordeling van wet en we worden gerechtvaardigd door het geloof. Marcion leerde echter dat de God van het Oude Testament een wraakzuchtige God was en niet dezelfde God was als de Vader van de Here Jezus die naastenliefde voorstond. Het evangelie volgens Marcion was daarom ontdaan van alle verwijzingen naar het Oude Testament Hij verwierp de Oudtestamentische geschriften als van een mindere god, terwijl Jezus kwam als de meest verheven god. Marcion accepteerde alleen de brieven van Paulus en die delen van het evangelie van Lucas die geen verwijzing had naar het Oude Testament. Hoewel Marcion een goed begrip had van de brieven van Paulus, zag hij niet de eenheid van het Oude en Nieuwe Testament. De gnostiek had Marcion beïnvloed, omdat die Schepper en Verlosser scheidde. In verband met Marcion is eens gezegd: "*Slechts één man heeft in die tijd Paulus begrepen en die heeft hem verkeerd begrepen.*"

Marcion leerde dat Jezus een tot dusver onbekende God had geopenbaard. De God van het Oude Testament was de auteur van het kwaad, een demiurg, die er alleen was voor de joden. Daar tegenover stond de God van het Nieuwe Testament, die vol was van genade en van iedereen hield en die zichzelf in Jezus openbaarde. Marcion meende dat Jezus niet geboren is, maar plotseling verscheen in Kapernaüm, rond 29 n. Chr. Jezus' ervaringen en lijden waren slechts schijn. Marcion zag een sterke scheiding tussen geest en materie (dualisme) en aangezien de schepping niet door de goede God was gedaan, en de materie dus slecht was, geloofde hij niet in de wederopstanding van het vlees. Omdat de God van het Oude Testament de joden exclusief bevoordeelde, wees Marcion het complete Oude Testament af. Hij kon zich met de tegenstrijdigheden die er tussen de verschillende evangelieteksten bestonden blijkbaar moeilijk

verzoenen: hij verwierp de 'pro-joodse' geschriften van het Nieuwe Testament: Mattheüs, Markus, Handelingen en Hebreëën (een brief die pas later aan Paulus werd toegeschreven, een omstreden toeschrijving). Daarnaast verwijderde hij uit zijn Nieuwe Testament alles wat niet overeenkwam met zijn opvattingen, zodat hij uiteindelijk slechts een aangepaste versie van Lukas en tien brieven van Paulus overhield. Hij zag Paulus als de enige apostel die het evangelie niet had vervalst.

Ignatius schreef met het oog op het Marcionisme:

“Laten we ook de profeten liefhebben daar ook zij met het oog op het evangelie geprofeteerd hebben en op hem hoopten en Hem verwachtten. Door Hem werden zij gered toen zij tot geloof kwamen. Zij zijn eendrachtig met Jezus Christus. Zij zijn de heiligen die liefde en bewondering verdienen, voorzien van een goed getuigenis van Jezus Christus en geteld bij hen die delen in het evangelie van de gemeenschappelijke verwachting” (De brief aan de Philadelphiërs 5:2).

(3) Het Judaïsme (Jodendom)

Een tweede leer die Ignatius bestrijdt, is het jodendom. Aan de gemeente in Magnesia en die in Philadelphia stuurt hij zijn waarschuwingen.

“Wordt niet misleid door vreemde leerstellingen en verouderde mythen, want die zijn waardeloos. Want als we doorgaan te leven in overeenstemming met het jodendom, geven we toe dat we geen genade hebben ontvangen” (De brief aan de Magnesiërs 8:1).

“Het is totaal absurd om Jezus Christus te belijden en het jodendom te praktiseren, want het christendom ging niet in het jodendom geloven, maar het jodendom in het christendom” (De brief aan de Magnesiërs 10:3).

“Maar als iemand het jodendom aan jullie uitlegt, luister niet naar hem. Als hij niet spreekt over Jezus Christus, beschouw ik ze als grafstenen en de graven van de doden” (De brief aan de Philadelphiërs 6:1).

3. Zijn eigen dood

De brieven laten een man zien die het einde van zijn leven nadert. De zinnen zijn vaak in staccato geschreven als van een schrijver die haast heeft en weinig tijd meer te leven heeft. Hij is bereid voor de Heer te sterven en wil daar niet meer van afgebracht worden. Hij is er klaar voor. Elke poging van de gelovigen hem van de dood af te brengen beschouwt Ignatius als het verloochenen van zijn Heiland.

Zo schrijft hij aan de gemeente in Rome:

“Ik maak me bezorgd over uw liefde die wel eens nadelig voor mij zou kunnen zijn. Want voor u is gemakkelijk te doen wat u wilt, maar voor mij is het moeilijk tot God te komen indien u mij niet spaart ... het best dat u mij kunt geven, is dat ik geofferd wordt aan God, terwijl het altaar gereed staat, opdat u in liefde een koor geworden, de Vader in Jezus Christus kunt lofzingen. Want God heeft het waardig gekeurd dat de bisschop van Syrië zich bevindt daar waar de zon verdwijnt door hem te ontbieden van waar de zon opgaat. Het is heerlijk van de wereld te verdwijnen om tot Hem te mogen opgaan” (De brief aan de Romeinen 1:2; 2:2).

In Rome sterft Ignatius uiteindelijk de marteldood, waarschijnlijk door de leeuwen. Aan de Romeinen schreef hij daar voor:

“Laat me toch voedsel zijn voor de dieren. Daardoor kan ik tot God komen. Ik ben de tarwe van God en door de tanden van de dieren word ik gemalen opdat ik zuiver brood van Christus zal blijken te zijn. Ja hitst de dieren op dat ze mijn graf worden en niets van mijn lichaam overlaten” (De brief aan de Romeinen 4:1).

Studievragen

1. Wat betekent de naam *Ignatius*?
2. Hoe herinnert zijn naam ons aan zijn levenseinde?
3. Wat leer je uit zijn lijden?
4. Welke dwaalleer bestreed hij?
5. Waarom bestreed hij het Jodendom?
6. Waarom kijken we daar nu anders tegenaan in het licht van Paulus' brief aan de Galaten?
7. Wat sprak je aan in deze studie?